

tema

Rejsen

”

Andre kan udpege vejen,
beskrive prøvelserne
og advare mod farerne,
men rejsen er helt vores egen.

Forfatter Saida Benakrich

Bent Melchior: At rejse er at overleve // Saliha Marie Fetteh: Profetens
udvandring påvirker islamisk selvforståelse // Mette Bock: Det nøgne menneske
// Interview: Vi længes og rejser, fordi vi vil livet // Anmeldelse af bogen
Rejsen **Læs også:** Flygtninge hjælper folkekirken // Den indre og ydre rejse -
refleksioner over at gå Caminoen

Magasinet IKON udgives af IKON, som i 2013 fusionerede med Danmission og nu fungerer som en arbejdsgræn under Danmission. Magasinet henvender sig til alle, der ønsker at forholde sig til den religiøse mangfoldighed. Formålet er gennem saglig og engageret formidling at inspirere til dialog, give dybere indsigt og øge forståelsen mellem kirken og tidens religiøse strømninger.

Abonnement: IKON udkommer normalt i marts, juni, september og december. Årsabonnement 220,- kr. (inkl moms). Løssalg 55,- kr. Abonnement kan bestilles på nedennævnte adresse eller ved indbetaling af beløbet på giro 6 61 61 51 med angivelse af afsenderadresse samt formålet med indbetalingen.

Redaktion:

Eva Bernhagen, ansv. red., bernhageneva@hotmail.com,
Lene Skovmark, lene.skovmark@mail.dk,
Malene Fenger-Grøndahl, malene@fenger-grondahl.dk,
Martin Herbst, mthe@km.dk,
Merete Juel Povlsen, mjp@danmission.dk,
Saliha Marie Fetteh, salifet@hotmail.com.

Fosidebillede: Forfatter Saida Benakrich, der rejste til Danmark fra Marokko som 11-årig sammen med sine forældre. Vi bringer i dette magasin et interview med Saida og en anmeldelse af hendes bog, *Rejsen*, som udkom i 2014.

Layout: Jeanette Westh, jeanettewesth@gmail.com.

Tryk: Fjerritslev Tryk.

Oplag: 1000.

Indlæg og artikler sendes til Redaktionen på mjp@danmission.dk.

Læserbreve/debat-indlæg modtages gerne, dog forbeholder redaktionen sig ret til at udelade eller forkorte efter eget skøn.

Signerede artikler er ikke nødvendigvis udtryk for IKONs holdninger.

Annoncer: 4 kr. pr. mm. - 1/4 side 800 kr. - 1/2 side 1400 kr. - 1/1 side 2500,- (alle priser ekskl. moms).

IKON:

Nørreallé 29
8000 Aarhus C
E-mail: mjp@danmission.dk
Tlf.: 30200280

SE-nr. 1663 9397

Formand: Nicolaj Stubbe Hørlyck, nsh@km.dk

Hjemmeside: www.danmission.dk/ikon

Her kan man også melde sig ind i foreningen IKON, hvor årskontingentet er 200,- kr. (dog 100,- kr. for studerende og pensionister). Husstandsmedlemskab 300,- kr.

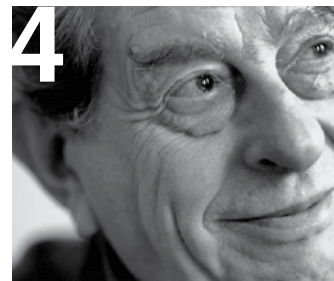
Det er tilladt at citere fra IKON i henhold til Medieansvarsloven med tydelig kildeangivelse. Ved eftertryk af artikler må der aftales med redaktionen eller forfatteren.

Copyright © IKON-Danmark 2016

ISSN 2246-4042

DANMISSION
IKON

Indhold

At rejse er at overleve // 4
af Bent Melchior

Muhammeds udvandring // 6
af Saliha Marie Fetteh

Det nøgne menneske // 9
af Mette Bock

Den indre rejse // 11

Vi længes og rejser, fordi vi vil livet // 12
af Malene Fenger-Grøndahl

Jeg kan ikke overgive mig til den lammende frygt // 15
Michael Rønne Rasmussen

Flygtninge hjælper folkekirken med at genopdage sin fremmedhed // 18
af Niels Nymann Eriksen

Fred i sjælen, tom i hovedet, ondt i fødderne // 20
af Johnny Taltavull Rønved

Slip tankerne // 22
af Erling Jensen

Migrantens dobbelte blik // 24
af Malene Fenger-Grøndahl

I den stille meditation er der ingen religiøse dogmer // 26
af Nicolaj Hørlyck

Du skal tilbage til det, du flygtede fra // 28
af Martin Herbst

At rejse er at leve

AF EVA BERNHAGEN
Redaktør

... det påstod den berømte eventyrdigter H.C. Andersen, der selv foretog mange rejser med hestevogn og damper rundt ad Europas lande- og flodveje. Når han var kommet hjem fra en veloverstået rejse, satte han sig ned for at skrive. Rejsen fungerede for H.C. Andersen som et sted, hvor han fandt inspiration til sit arbejde. Måske var det også i udlandet, at han blev mere opmærksom på sit fædrelands fortræffeligheder og kvaliteter. For H.C. Andersen var det at rejse et livstema.

I citatet bliver det tydeligt, at der er forskel på at leve. Man kan være i live på flere niveauer og i forskellige bevidsthedslag. Når vi rejser, bliver livet mere intenst. Virkeligheden opleves på en anden måde; det bliver muligt for os at anskue vores tilværelse mere klart. Saida Benakrich rejste fra Marokko til Danmark i en alder af 11 år. Hun oplevede at få det, som Malene Fenger-Grøndahl kalder, migrantens dobbelte blik. En opmærksomhed på, hvilke forventninger der er til det at være dansker og leve i Danmark, samt erindringen om det hun har ladet bag sig i sit hjemland. Kan man leve i to lande på en gang? Hvorfor længes vi efter at være et andet sted, end lige der, hvor vi befinder os? Og hvad gør det ved et menneske at flytte sig fra land til by? (Se artiklen s. 12 og anmeldelsen s. 24.)

I dette nummer af Magasinet

IKON er det overordnede tema rejsen. Men hvordan og hvorfor rejser vi? Det kan der være mange grunde til. Udgangspunktet for rejsen kan være nye oplevelser; tid til at være sammen med familien; flugt for at redde livet; (se artiklen s. 4); rejse med henblik på at få et bedre liv økonomisk eller socialt. Sidst, men ikke mindst, er pilgrimsvandringen også en form for både indre og ydre rejse, der har til formål at skærpe bevidstheden og bruge kroppen. Og målet kan være et religiøst. Her er det ikke længere at nå frem, der er formålet med rejsen, men rejsebevægelsen bliver et mål i sig selv. Hvad gør det ved os at være undervejs? Kan man opleve det sådan, at lagene skrælles af en, at man kan gå sig til en ny struktur? (Se artiklerne om pilgrimsvandring s. 20-23.)

I vores del af verden regner vi det for en menneskeret at rejse på ferie. Vi må rives ud af det travle hverdagsliv for at restituere og tanke op. I 2015 blev dette billede ganske ændret, da flygtninge fra krigen i Syrien begyndte at dukke op på de græske øer. De ankom udmattede og angste uden bagage i små, overfyldte gummibåde, mens der et andet sted på øen ankom feriegæster med fly udhvilede og forventningsfulde med kufferterne fulde af livsfornødenheder. Hvem har ret til at rejse? Den, der har råd til det, eller den, der føler sig tvunget til det? På flugten står mennesket nøgent uden sin vante kontekst omkring sig,

sit netværk eller sine ejendele. Her er vi alle ens (Se artiklen s. 9) At rejse og at flygte sætter dybe spor i vore liv og påvirker os selv og vore omgivelser. I Profeten Muhammeds tilfælde påvirkede det ikke kun ham selv, men hele den muslimske selvforståelse (Se artiklen s. 6.)

Når nogle begiver sig ud på en rejse, er der andre, som modtager de tilrejsende. Niels Nymann Eriksen og Michael Rønne Rasmussen (artiklerne s. 18 og s. 15) skriver om folkekirkens og samfundets udfordring ved at rumme disse nye medborgere. Hvad kan vi gøre for at undgå at blive lammede af den frygt, som indvandring medfører? Og hvad er det vi frygter? Er det frygten for at miste danskheden? Og behøver vi at miste noget ved at få nyt tilført?

Vi ønsker i vores magasin også at pege på en anden problemstilling, nemlig det eksistentielle ved at være flygtning og fremmed. Det er et grundvilkår ved menneskelivet, som vi deler med hinanden. Vi er selv fremmede i verden, og det bliver vi mindet om ved flygtningenes ankomst til Danmark.

God læselyst!

Med udgangspunkt i fortællingen om Abraham, der udvandrer fra Ur i Kaldæa til Israel over til sin egen historie som jødisk flygtning under Anden Verdenskrig, fortæller Bent Melchior om rejsen i jødisk perspektiv.

At rejse for at overleve

AF BENT MELCHIOR
Tidligere overrabiner

Strengt taget begynder jødernes historie med det 12. kapitel i Første Mosebog, hvor Gud retter ordet ”Gå” til Abraham. I den autoriserede oversættelse har man brugt ordet ”Forlad”. Den, der går, forlader et sted for at finde frem til et andet. I den hebraiske tekst står der yderligere et ord, som den autoriserede oversættelse ignorerer, hvor den jødiske fortolkning oversætter ”Gå for din egen skyld”. Rejsen har et formål. Gud fortæller ikke Abraham, hvad der er målet end siges formålet, men Abraham kan være tryk. Rejsen vil være til gavn for ham og for de ideer og tanker, som han repræsenterer. De ideer kan ikke trives i det miljø, som hans familie kunne byde ham. Derfor må han forlade sin fars hus. Abraham var den første jøde, men det jødiske folk bliver ikke en realitet, før israelitterne begiver sig på en anden rejse, der bringer dem fra slaveri til frihed. Beretningen viser, at man nok kan opnå fysisk frihed over nat. Men det tager tid at frigøre sindet fra at være slave til at være fri. Derfor bliver rejsen af 40 års varighed. Rent geografisk var målet det samme land, som Abraham var kommet frem til.

2000 års rejser med karakter af flugt

Siden er det jødiske folks historie i høj grad præget af rejser. I så høj grad, at den vandrende jøde er blevet en kliché, der klæber til jøderne. Det skal ikke forveksles med en legende, der taler om Jerusalems skomager fra Jesu tid, der bliver drevet hvileløs omkring som en slags straffeforanstaltning. Men den jødiske vandring er ikke en legende, den er en realitet. Den begynder faktisk 6 århundreder før Jesu tid med eksilet i Babylon, og den er taget til i intensitet i de 20 kristne århundreder.

Som regel har rejserne haft karakter af flugt. Et resultat af diskrimination, pinsler og forfølgelser. Men flygtningene har haft en forbavsende evne til at tilpasse sig nye forhold, lade sig integrere. Et vigtigt led i det forhold kan føres helt tilbage til tiden for det babylonske eksil. Da levede der en profet, der hed Jeremias. Han skriver til de bortførte, at de skulle bede for den by, som de boede i. Går det den godt, så går det jer godt. I sig selv fantastisk, at Jeremias anbefaler jøderne at bede for den magt, der havde erobret Judæa og ødelagt Kong Salomons

vidunderlige Tempel i Jerusalem. Men ud fra denne snusfornuftige konklusion ”går det den godt, går det jer godt”, så oprettes den loyalitet over for det nye land, der er en forudsætning for enhver integration.

Bidrog til det nye samfund

Med evnen til at tilpasse sig, med en accept af, at landets lov er lov, så formår den vandrende jøde samtidig at udvikle jødedommen og lade den udtrykke ideer, der siger noget væsentligt til de bortførte og bortjagede. Samtidig med at de på egne præmisser kunne bidrage til, at deres nye samfund kunne udvikle sig. Selvom Zions og Jerusalems vel gennem alle de mange århundreder stod som målet for alle bestræbelser, så udviklede man hele tiden nye centre.

Samtidig med de store vandringer vandrede små enheder fra land til land. Til tider blev de inviteret af fyrsterne, fordi de regnede med, at et tilskud af en mindre jødisk gruppe ville være til fordel for deres landes økonomi. Ofte var det jøderne, der søgte ly og læ for forfølgelser. Antisemitismens hæslige ansigt dukkede op igen og igen, fordi jøder var en forhånden-

Jøder flygter i båd til Sverige i oktober 43.

værende minoritet, der var forsvarsløs, og som man kunne give skylden for alle de fortrædeligheder, som man selv havde forårsaget.

Deportation til kz-lejr i 1930'erne

Klimakset på de antisemitiske udskjelser oplevede vi i det 20. århundrede med nazisternes forfølgelser. Tidligere var det religiøs intolerance og alle former for fordomme om jøders adfærd, der havde domineret fjendtlige holdninger til jøder. Nu dukkede der en form for antisemitisme op, som baserede sig på nazismens uhyggelige racistiske indstillinger. Hitlers idé om den ariske races overlegenhed ramte i første omgang jøderne. Det blev hurtigt klart, at jøder ikke havde nogen fremtid i Tyskland, og en ny rejse forekom at være den eneste brugbare løsning. Desværre lukkede resten af verden deres grænser for indvandring af tyske jøder på et tidspunkt, hvor de endnu havde mulighed for at komme ud fra Nazi-Tyskland.

Danmark blev besat i 1940. Den danske regering indgik en aftale med besættelsesmagten, der blandt andet medførte, at de danske jøder skulle behandles på lige fod med alle andre danskere. Den aftale kom til en afslut-

ning i august 1943, da den danske regering gik af, uden at der kom en ny regering. Det førte så til, at tyskerne besluttede, at de nu kunne deportere de danske jøder til kz-lejre, sådan som de havde gjort det i alle andre lande, som de havde erobret.

En rejse under jorden

Det kom imidlertid til at gå anderledes. Det store flertal af danske jøder undgik den uhyggelige rejse i kreaturvogne, der førte til koncentrationslejr. De søgte og fandt en anden rejse, der førte til nyt eksil kombineret med frihed. For mig og min familie begyndte det med en rejse "under jorden". Vi kom til Ørslev Præstegård, hvor pastor Hans Kildeby gav os husly. Vores vej førte os til bispegården i Nykøbing Falster, hvor biskop Niels Plum husede op til 60 jøder på flugt. Og vi forlod Danmark fra Falsters østkyst, anbragt på bunden af en fiskerbåd med kurs mod Sverige. Troede vi. Efter 8 timers meget ubehagelig sejltur, kunne vi se land og et fyrtårn. Fiskeren ville ikke gå helt ind til land, fordi han var bange for, at svenskerne ville beslaglægge hans båd. Det blev vores held. For da det lysnede, blev det klart, at det land, vi var kommet til, var Danmark, og

”

At rejse er at leve, er der nogen, der siger. Det blev min redning i 1943. 20 måneder senere gik rejsen hjem igen. Det er de færreste flygtninge forundt.

fyret var Gedser fyr. Fiskeren havde ingen anelse om, hvordan man navigerer.

“Välkomna til Sverige”

Så vi fik vendt båden og sejlede på må og få i retning af solen. Der var risiko for, at vi ville løbe tør for brændstof. Takket være adskillige mirakler ramte vi et tilfældigt sted på den svenske sydkyst, hvor en 6-årig dreng legede på stranden og fik øje på vores lille båd ude på havet. Hans far, fisker Per Persson, sejlede ud og hilste os med et befriende: Välkomna til Sverige!

Jeg har besøgt familien Persson adskillige gange og stået der på stranden med en følelse af, at vores rejse lige så godt kunne være endt på havets bund. Det er en skæbne, der i disse år overgår tusindvis af flygtninge på vej over Middelhavet. At rejse er at leve, er der nogen, der siger. Det blev til slut min redning i 1943. 20 måneder senere gik rejsen hjem igen til Danmark. Det er de færreste flygtninge forundt. De må starte en ny tilværelse i et fremmed land på det nederste trin af den sociale stige. Jeg kan identificere mig med dem, der sætter livet på spil, når de tager på flugt fra krig og forfølgelser.

Muhammeds udvandring

I dag må mange muslimer på grund af krig og fattigdom forlade deres fødested og rejse til lande, hvor de skal etablere sig i eksil, ofte i ikke-muslimske samfund. Det er ikke let, men de kan hente inspiration i islams historie. For islam er faktisk grundlagt og udviklet omkring den udvandring, som profeten Muhammed foretog fra sin fødeby, Mekka.

AF SALIHA MARIE FETTEH
Lektor i arabisk

Islam er i høj grad grundlagt på en rejse, nemlig profeten Muhammeds udvandring fra sin fødeby Mekka. Beretningen om hans udvandring er central for at forstå islams tidlige historie og kan desuden tjene som inspiration for muslimer, der lever i eksil i dag – og for de samfund, muslimerne bliver en del af.

I udgangspunktet valgte profeten at forkynde islam i sin hjemby Mekka i det nuværende Saudi-Arabien. Hans aktiviteter som forkynder begyndte i 610, og han fik med tiden en del tilhængere. Men han mødte også stor modstand blandt byens indbyggere, da hans lære blandt andet indebar en fordømmelse af de gamle guder. Især medlemmerne af Muhammeds egen stamme, al-Quraysh, var imod hans budskab, da de fungerede som vogtere af Kaba'en i Mekka, der også var et helligt sted for islam. Byens handels-elite tjente således allerede dengang godt på de mange pilgrimme, der valfartede til stedet.

Hån og trusler fik de første muslimer til at udvandre

Ifølge de islamiske kilder blev den nye muslimske menighed hånet, spyttet på, smidt møg efter osv. Muhammeds stamme forsøgte sågar på et tidspunkt at myrde ham, hvilket viser, hvilken trussel de anså ham og hans nye lære for at være. Til sidst blev tilværelsen uudholdelig for muslimerne i Mekka, og i 620 udvandrede 100 personer til det kristne Abessinien (i det nuværende Etiopien), hvor de søgte asyl. Senere indgik Muhammed en aftale med repræsentanter fra oasebyen Yathrib, der ligger 320 km nord for Mekka, og i sommeren 622 drog 70 muslimer til byen sammen med deres familier.

Muhammed udvandrede selv som en af de sidste sammen med sin ven og svigerfar, Abu Bakr. Og selvom Yathribs befolkning i begyndelsen var skeptiske over for den nye tro, som muslimerne præsenterede dem for, så blev muslimerne som en midlertidig løsning indlogeret i folks huse. Måske fordi byens beboere trods alt var vant

til folk med en anden religion, da der i forvejen boede en del jødiske stammer i byen.

Profeten grundlægger et samfund i eksil

Ved ankomsten til Yathrib indgik Muhammed en pagt med byens arabiske – hedenske – og jødiske stammer. Man skulle begrave alle gamle stridigheder og danne et nyt stærkt fællesskab – en umma – et samfund. Byen skiftede navn til Medinat an-Nabi (Profetens by), og i løbet af det første år udarbejdede Muhammed og hans nærmeste støtter en forfatning for det nye muslimske samfund. I 623 stod den første moské færdig i Medina, hvilket var en stor begivenhed for muslimerne, da moskeen var et symbol på tilstedeværelsen af et etableret muslimsk trossamfund. For første gang i islams historie blev der kaldt til bøn fra moskeens tag, og inde i selve moskeen blev der undervist i islam og koranrecitation. Senere, i 624, ændrede Muhammed, efter en del kontro-

verser med byens jøder, muslimernes bederetning fra Jerusalem til Kabaen i Mekka. Og i 638 indførte den anden kalif, Omar ibn al-Khattab, den islamiske tidsregning, der startede med muslimernes udvandring fra Mekka til Medina. Denne udvandring fejres hvert år den 8. Rabi' al-Awwal ifølge den islamiske kalender.

Livet i eksil satte sammenhold og tro på prøve

Muslimernes flugt til Medina fik stor betydning, ikke bare for Muhammed selv, men også for islamisk historie og udbredelsen af islam på Den Arabiske Halvø. Desuden fik flugten betydning for muslimers selvforståelse og den kendsgerning, at det første islamiske samfund blev grundlagt i eksil. For livet i eksil var dengang som nu ikke altid nemt. I Medina ændredes Muhammeds position væsentligt. Han var nu ikke kun Guds budbringer, men også politiker, dommer, hærfører og ånde-

lig leder for den muslimske minoritet i byen. Og det var svært for ham at holde sammen på alle de nye konvertitter, der for manges vedkommende havde taget islam til sig for at tjene egne interesser. Livet i eksil satte, som det ofte også er tilfældet nu, troen og troens fællesskab på prøve. De fleste muslimer valgte imidlertid at forblive tro over for islams lære på trods af, at udvandringen betød, at de både fysisk og psykisk skulle leve sig ind i en ny kulturel og social kontekst.

Ændrede kvinderoller og konflikt med jøder

Muslimerne i Medina skulle også tilpasse deres nye tro – islam – til de nye omgivelser. Fx spillede kvinderne i Medina en helt anden rolle i samfundet end kvinderne 'derhjemme' i Mekka. De havde friere forhold og var synlige i sociale sammenhænge, hvor de havde ret til at tale højt og stille spørgsmål. Endvidere var det at skulle

leve tæt sammen med jøder noget helt nyt, som muslimerne skulle forholde sig til. Muhammed mødte da også store udfordringer fra især de jødiske stammers side, hvilket præger Koranens budskab i nogle af de kapitler, der er nedskrevet efter udvandringen. Udfordringer, der hovedsageligt bestod i, at jøderne ikke tog Muhammeds budskab til sig, samt gentagne gange brød den pagt, de havde indgået med ham i begyndelsen af hans ophold i Medina. Her bliver kimen lagt til det problematiske forhold mellem jøder og muslimer, som vi til tider kan opleve endnu i dag.

Flugt og erobring har farvet islam

Muhammed og hans følge flygtede fra undertrykkelsen i Mekka og fandt friheden til at dyrke deres tro i Medina. Men rejsen sluttede ikke her. For også efter Muhammeds og muslimernes udvandring til Medina har islam væ-

”

Flugten og den kendsgerning, at det første islamiske samfund blev grundlagt i eksil, fik betydning for muslimers selvforståelse.

Udfordringer i mødet med en anden kultur tvinger muslimer til at tænke i nye baner omkring deres baggrund, historie, kultur, religion og identitet.

ret i konstant bevægelse, og det har udfordret og formet den måde, religionen praktiseres på. Fx har erobringen af de lande, vi i dag kalder for de islamiske lande, haft stor betydning for, hvordan islam udviklede sig. I de erobrede lande mødte muslimerne nye og anderledes kulturer, der satte deres præg på dem og på deres måde at praktisere deres religion på. Man kan derfor i dag sige, at der kun findes én islam, men mange forskellige måder at praktisere den på, hvilket i høj grad skyldes rejser og emigration til egne og lande, hvor kulturen var anderledes end i Saudi-Arabien.

En rejse eller udvandring er således ikke altid bare en fysisk bevægelse fra et sted til et andet. Det er også en begivenhed, der på flere måder kan have stor indflydelse på menneskers kulturelle, sociale og åndelige udvikling. For på samme måde som flugten til Medina og livet i eksil fik stor betydning for Muhammed samt islams udbredelse og budskab, så har flugten til Vesten og livet i eksil for mange muslimske flygtninge fået betydning for islams udbredelse i Vesten samt for, hvordan islam kan fortolkes ind i en vestlig kontekst.

Muslimer i eksil tvinges til nytænkning

I dag søger mange muslimske flygtninge asyl i Vesten på grund af politisk eller religiøs forfølgelse og et ønske om at kunne leve i frihed, og de fleste er taknemmelige over at opnå denne frihed. Men livet i eksil er ikke

uden udfordringer. Flygtninge og indvandrere med muslimsk baggrund skal pludselig til at forholde sig til deres religion på en helt ny måde, da majoritetsbefolkningen i eksillandet, ligesom befolkningen i Medina i sin tid, stiller kritiske spørgsmål om islam, som muslimerne ikke tidligere har skullet forholde sig til i deres respektive hjemlande.

Praktiserende muslimer, der lever i eksil i Vesten, bliver i stigende grad bevidste om, hvordan de kan forblive tro mod Gud og det islamiske budskab samtidig med, at de ikke helt giver afkald på deres rødder. Udfordringer i mødet med en anden kultur tvinger muslimer til at tænke i nye baner omkring deres baggrund, historie, kultur, religion og identitet. Resultatet af denne proces er langt fra givet på forhånd, og det er i disse år tydeligt, at resultatet ikke er entydigt. Dette ses blandt andet hos den unge gruppe af muslimer, som for nogens vedkommende har svært ved at danne en muslimsk identitet i det danske samfund, hvorfor de bliver ekstreme i deres religionsudøvelse, mens andre uden besvær formår at integrere det at være dansk i deres muslimske identitet.

TIL VIDERE LÆSNING

- Majid, Amer:
Sendebudet - historien om profeten Muhammed og islam.
Gyldendal 2004.
- Armstrong, Karen:
Muhammed - Prophet for Our Time.
Harpercollins Publishers 2009.
- Ramadan, Tariq:
Budbringeren - I profetens fodspor.
Jyllands-Postens Forlag 2008.
- Til oktober udkommer Saliha Marie Fettehs erindringsbog *Landet mellem de to floder - en kvindes fortælling om krig og kærlighed i Irak* på forlaget Historia. Den handler bl.a. om hendes oplevelse af at leve i et fremmed land, som efterhånden blev hendes, og det at skulle finde sin egen identitet som muslimsk kvinde med dansk baggrund i et samfund præget af en traditionel patriarkalsk samfundsstruktur.

Mediernes fokus på flygtningestrømmen mod Europa har i overvejende grad været præget af tal, statistikker og budgetter med fokus på, hvor mange flygtninge Danmark kan og bør modtage, og hvor meget det må koste. Men de mange flygtninges rejse mod Europa kalder på meget andet end økonomiske formler, så IKON har spurgt Folketingspolitiker Mette Bock om hvilke dybereliggende tematikker, der ligger under flygtningestrømmen.

Det nøgne menneske

AF METTE BOCK (MF)
Kirkeordfører, Liberal Alliance

I en af den legendariske Politiken-redaktør Herbert Pundiks erindringsbøger, fortæller han om moderens død. Hun blev meget gammel og havde haft et mere dramatisk liv end de fleste. Hun havde været på flugt fra Rusland og Ukraine og senere fra Danmark under Anden Verdenskrig. Hun havde oplevet fattigdom og jødeforfølgelse, usikkerhed, sult og frygt, og hun havde mistet på grusomme vis. Men hun havde også oplevet fremgang, glæde og tryghed. Da hun lå på sit dødsleje, mindede hun sine nærmeste om det væsentligste i livet.

Herbert Pundik beskriver denne enkle livsvisdom utroligt smukt. Og mon ikke det er et grundvilkår i menneskelivet, at når vi står magtesløse på det yderste, og alt andet er skrælet væk, står to søjler tilbage: Troen og familien. Her begynder det, og her slutter det. Dette er et grundvilkår for alle. Uanset etnicitet, oprindelsesland, tro,

politisk overbevisning, rig eller fattig. Der findes ateister; men ateister stiller sig også de grundlæggende, eksistentielle spørgsmål, når døden nærmer sig. For hvad er døden? Er jeg alene?

Hvert menneske rummer en historie

I den aktuelle debat om flygtningestrømme og migration er den offentlige debat koncentreret om spørgsmålet om antal mennesker, der kommer; grænsekontrol; kultur- og trosmøder; krige og fattigdom, der gør, at mennesker flytter sig over lange afstande. Det er der ikke noget at sige til, for vi står overfor et pres og en række udfordringer, som simpelthen skal håndteres.

Den debat vil jeg lade ligge her og i stedet forsøge at skitsere, hvilken forpligtelse jeg synes, vi har menneske til menneske. Ikke politisk, ikke økonomisk, men moralsk og medmenneskeligt, når vi står overfor det nøgne og sårbare menneske, der er kritisk syg

eller døende.

I den situation er det min personlige overbevisning, at det er helt afgørende at se den enkelte, som det enestående og unikke menneske han eller hun er. Vi skal møde dette menneske med åbent sind og uden fordomme. Hvem er du? Jeg forstår dig måske ikke og finder dine behov uforståelige, men hvordan kan jeg stå ved din side og hjælpe dig?

Jeg har i mange år arbejdet i mediebranchen. Og jeg har altid sagt til journalisterne, at de skal huske på, at ethvert menneske rummer en fantastisk historie. Stands et helt tilfældigt menneske på gaden, bed vedkommende fortælle om sit liv - og du vil høre et drama udfolde sig.

Manualer og nationale handlingsplaner er ikke nok

Vi må derfor aldrig kollektivisere og udgrænse med henvisning til, at et menneske er på illegitimt ophold, har

”
Stands et helt tilfældigt menneske på gaden,
bed vedkommende fortælle om sit liv
- og du vil høre et drama udfolde sig.

en tro, vi ikke forstår, eller er bærer af en kultur eller politiske holdninger, vi ikke bryder os om. Det er mit indtryk, at sundhedspersonalet i Danmark er fuldstændig klar over dette. Til gengæld undrer det mig, at vi ikke har en klarere debat om, hvorvidt vi faktisk lever op til denne medmenneskelige forpligtelse. Vi kender alle den sundhedsfaglige og etiske fordring, der ligger i begreberne helbrede, lindre og trøste. Det, vi taler om her, er det sidste kapitel, hvor det, der eventuelt står tilbage, er evnen og muligheden for at trøste. At dæmpe angst og finde fred og forløsning. Her tror jeg ikke på manualer, nationale handlingsplaner og skabeloner, der skal følges, uanset hvem den kritisk syge eller døende er. Her skal vi lede efter de intuitive svar, som bygger på indlevelse og vilje til at forstå og handle.

Jeg tror desværre, at vores generelle evne til at håndtere disse situationer er blevet svækket. Vi lever i en regelreguleret verden af manualer og politikker for stort set alle aspekter i dette menneskeliv. Fra vugge til grav. Den udvikling er et resultat af, at vi

er så bange for at begå fejl. Og at vi derfor aldrig vover det ene øje. I det små og i det store. Hvis den dødssyge lungepatient har et ønske om en sidste cigaret, skal vi så nægte ham det med henvisning til rygeforbudet på hospitalet? Hvis den døende muslim beder om at få vendt sin seng i den rigtige retning, så han kan bede efter forskrifterne, skal vi så afvise med henvisning til, at det er der ikke plads eller tid til? Det er muligvis dårlige eksempler, som sjældent forekommer, men jeg ved, at det forekommer.

Vi har måske også mistet en del af det sprog, der gør os i stand til at tale om tro, angst og tab på tværs af trosretninger. Og når vi bliver usikre, er det trygt og sikkert at læne sig op af regler og retningslinjer, for så er vi på den sikre side.

Stjernehimlen over mig og moralloven i mig

Ovenstående er på ingen måde en kritik af sundhedspersonalet, der ofte arbejder under hårdt pres. Det er snarere et håb om, at vi får talt mere om, hvad vi kan gøre bedre. På tværs af in-

stitutioner og faggrænser. Her kan vi ikke blot lave nye love. Her må vi tænke over, hvad den tyske filosof Emmanuel Kant (1724-1804) mente, da han skrev følgende meget smukke ord: "To ting fylder mig med ærefrygt - stjernehimlen over mig og moralloven i mig".

Vi lever i en tid, hvor der er behov for skærpet bevidsthed om både stjernehimmel og morallov. Ikke den kortlagte og nedskrevne. Men den, vi finder inde i os selv, hvis vi gør os umage. Inspireret mellem liv og død, mellem det jordiske og det himmelske, mellem ondt og godt. Uanset, hvem jeg selv og den anden er, når vi møder hinanden. For på den yderste dag står vi alle i samme situation.

METTE BOCK er medlem af Folketingets Præsidium, medlem af Udenrigspolitisk Nævn, udenrigsordfører, kirkeordfører og medieordfører, kontaktperson for Det tyske Mindretal.

Formand for Grænseforeningen, formand for GrundtvigCenteret, medlem af bestyrelsen for det grundtvigske mødecenter Liselund, medlem af bestyrelsen for Trinity.

Den indre rejse

*Når din båd,
som længe har ligget for anker i havnen
giver dig det falske indtryk
at den er et hus,
når din båd
begynder at slå rødder
i kajens ubevægelighed,
let anker.*

*Det er nødvendigt for enhver pris
at redde din båds rejsende sjæl
og din egen pilgrimsånd.*

Dom Helder Camara,
brasiliansk katolsk præst og ærkebiskop
1909-1999

Interview: Som 11årig rejste Saida Benakrich fra Marokko til Danmark, og den fysiske rejse satte en krævende indre rejse i gang. Det beskriver hun i sin bog, *Rejsen*, som omtales her i bladet. IKON beder hende i denne samtale reflektere over rejsen som livstema.

Vi længes og rejser, fordi vi vil livet

AF MALENE FENGER-GRØNDAHL
Journalist og forfatter

PORTRÆTFOTO: Søren Kjeldgaard

Hvad er den første rejse, du kan huske fra din tidlige barndom i Marokko?

”Først og fremmest var det den daglige rejse, turene gennem den gamle bydel i Tétouan, hvor jeg voksede op - med dens magiske ’tusind og én natstemning’. Her vidnede hverdagen om fredelig sameksistens mellem arabere og berbere, jøder, kristne og muslimer. Det var en verden, hvor der var en mening med det hele. Hvor tingene kunne høres og ses, når de var der, og savnedes, når de ikke var. Hvor længsler og begivenheder fra fortiden, nutiden og fremtiden smeltede sammen i ét, og hvor folk var optaget af livet, tætheden, det positive, roen, drømmen og skønheden. Alt det, som ethvert menneske helt grundlæggende har behov for, for at kunne leve livet og agere positivt, uanset tro, forhistorie og geografisk placering.”

Men du oplevede også en modsætning til byen, når du rejste ud på landet?

”Ja, det var den årlige sommerferie hos farfar og farmor. Landsbyen, hvor de boede, skærmede og nærrede mine lege og drømme i en alder, hvor et barns modtagelighed og fantasi og følsomhed er størst. Det føltes som et åndehul fra skolen og byen. Det præstationspres, som de fleste - bevidst eller ubevidst - levede under i byen, forsvandt i den blot sansende væren i landsbyen. Jeg følte en frihed og en lethed. Livet var simpelt og enkelt, og det var en velsignelse ikke at have alle de muligheder, der fandtes i byen.”

Hvilken mental rejse satte denne kontrast mellem by- og landsbyliv i gang i dig?

”I landsbyen var der denne ejendommelige blanding af liv og ro. Det var her, i naturen, jeg lærte at undres og så

og oplevede, hvad stilhed, lydhørhed og glæde er. Jeg lærte på en måde ikke blot at være i naturen, men at være ét med den, eksistere i og med den. Jeg sad tavst og lod stilheden tale, mens jeg nød synet af sommerens vilde blomster, der i de fjerne lyste op mellem græs og grønne træer. Selv lyden af fuglenes kvinden var anderledes - klart i den dybe stilhed. Det er en medvirkende grund til, at jeg i dag tager lange ture, ofte mange timer dagligt, i naturen, for den minder mig om skabelsen som Guds familie, og som målet og meningen med livet. I stilheden gribes det, der er væsentligt, og det vigtigste blandt det allervigtigste, og man bliver mindet om det ene, som er nødvendigt. Og hvad enten man tror på Gud eller ej, er naturen indhyllet i visdom, og dens kald er uophørligt. Den har noget til os alle og kan være vores lærermester, til at orientere

”

For mig blev rejsen til Danmark begyndelsen på en lang livsrejse. Da blev den trygge barndomstid bragt til ende, længe før jeg overhovedet var parat til at slippe den.

os og lede os frem til det gode, sande og skønne selv.”

Hvilken rolle spillede det religiøse? Hvordan begyndte din spirituelle rejse?

”Jeg husker den første fredagsbøn i moskeen sammen med min mormor – og de mange helligsteder og moskeer, som jeg besøgte sammen med hende. Steder, som skulle hjælpe til at huske mig på det allervigtigste: Kærlighed, et godt liv, at ære Gud, at sætte sit aftryk på verden. Det er ikke så ofte, vi tillader os selv at lægge alt fra os og bare åbne alle sanser og være til stede - og det var det, Guds huse kunne tilbyde - oaser af stilhed og ophøjet ro, et hvil i en travl hverdag. For min mormor var livet mest af alt en indre rejse. Jeg mærker og hører hende stadig og husker tydeligt, hvordan hun fremsagde sine bønner, hverken højt

eller hviskende, men dæmpet. Hendes visdomsord har gennem hele livet haft stor betydning for mig. Et af dem er: ”I vores sind, hjerte og sjæl er der en dyb længsel efter Gud, og når vi fremsiger bønner, de guddommelige ord, jubler hjertet af glæde, og øjne fyldes med tårer. For det er ikke kun legemet, som trænger til føde, men også vores sind, hjerte og sjæl trænger til en form for føde, som kun Gud kan give. Denne glæde kan ikke sammenlignes med noget i denne verden, og ord vil aldrig kunne beskrive den.”

Hvad satte din mormors ord og praksis i gang i dig?

”Selvom jeg dengang ikke fattede meget af det, rodfæstede disse og andre visdomsord og det fællesskab, jeg oplevede i bønner sammen med hende, sig i mit hjerte som et lille frø. Det begyndte alt sammen med det lille

frø. Det var starten på min spirituelle livsrejse. Min evige søgen og nysgerrighed i et forsøg på at nærme sig livet fra så mange vinkler som muligt. For at forstå mig selv og verden omkring mig. For sandheden er ikke noget givet, men noget, man nærmer sig i en livslang proces. ”Man kan ikke arve sandheden,” sagde min mormor. ”Der er ting, som kan læres gennem erfaring, ligesom der er ting, som kun kommer med alderen, så du må selv opdage sandheden på din egen måde.” Og hun havde fuldstændig ret. Hvis noget skal forandres, og man vil gøre fremskridt, skal vi opleve med hjertet, for sandhed kan ikke erfares bare ved at læse eller lytte til det talte ord. Andre kan udpege vejen, beskrive prøvelserne og advare mod farerne, men rejsen er helt vores egen.”

(Fortsættes næste side...)

Hvordan kunne den spirituelle dimension fungere som rejsefælle på den ydre rejse?

”Da jeg var dybt fortvivlet over at skulle forlade mine elskede bedsteforældre - og dermed en tryk og sorgløs barndom - for at rejse til Danmark, hvor min far har arbejdet i en år-række, trøstede min mormor mig ved at sige, at Gud altid er i nærheden af os, og at jeg altid kunne søge trøst hos Ham, i bøn og i Hans ord. At bøn kan være noget så enkelt som at tale, inden i mig selv eller højt, til Gud - præcis som jeg gjorde til hende, var en ret virkningsfuld lærdom og blev grundlaget for en praksis, der har tjent mig godt siden, og som på forunderlig vis altid har hjulpet mig til at genfinde retning og til at orientere mig, når jeg har været fortvivlet ...

Jeg tror, at det stærkeste bevis på Guds eksistens er inden i os. Det er denne uendelige længsel, som mennesket altid har haft, og som vidner om, at vi er skabt til noget andet end det umiddelbare. Når vi er skabt med den, må det være, fordi der er noget uendeligt, fuldkomment og smukt, som modsvarer den. Den enkleste og derfor mest sandsynlige forklaring på denne længsel er Gud - oplevelsen af Hans nærvær og kærlighed.

Hvilken af dit livs rejser har være mest betydningsfuld?

”Der er øjeblikke i livet, hvor skæbningen pludselig griber ind og ændrer hele ens verden, og for mig blev rejsen til Danmark begyndelsen på en lang livsrejse... Da blev den trygge barndomstid bragt til ende, længe før jeg overhovedet var parat til at slippe den. Jeg tog afsked med barndomslandet og med dem, jeg elskede og holdt af. Jeg var omkring 11 år, og det blev min første lektion i at tage imod smerte og sorg, så jeg gradvist kunne øve mig i at tåle større smerter senere i livet. Vi brød op fra det kendte og trygge og begav os ud på ukendte veje - med risici, usikkerhed og uvished, som en

forandring altid indebærer. Det er en almenmenneskelig erfaring, at mennesket lærer ved at bevæge sig fra det kendte ind i det ukendte. Mennesker har altid vandret, ligesom profeterne gjorde det: Abraham, Moses, Jesus - og dem, han kaldte... fiskerne... Også Mohammed rejser.”

Rejsen til Danmark havde omkostninger, og den var ikke dit valg. Hvad tænker du om det?

”Dét, der bevæger et menneske til at bryde op og begive sig på vandring, er længslen efter at finde vej i livet. Efter fornøyle - åndeligt og fysisk - og efter steder, hvor der findes næring til livet. Sådan har mennesker altid gjort, fordi mennesker vil livet. Det var, hvad der drev mine forældre. Den drivkraft findes i mennesker på tværs af religion og tro. En kristen vil dybest set vandre med samme bevæggrund som en muslim. Rejsen til Danmark og overvejelserne var mange og til tider opslidende for mine forældre. Der var både tale om mange penge og menneskelige omkostninger ved at flytte. Flere familiemedlemmer var heller ikke begejstret for idéen. Alligevel valgte de at tage af sted, fordi deres længsel var så rodfæstet. Det handlede ikke om, hvad der umiddelbart følte godt eller nemt. Det handlede om, hvad der var sandt. Derfor var de ikke bange for at følge deres længsel, at blive og kæmpe... Når jeg ser tilbage nu, er jeg taknemmelig at mine forældre lyttede til deres længsler og ikke var bange for dem.”

Hvad har dine forældres rejse, som også blev begyndelsen på din store rejse, lært dig?

”At vi ikke skal være bange for vores længsler. For det gode ved en længsel er, at den er mere pålidelig end et ønske eller en idé. For den dybe længsel handler om, hvad der er sandt og skønt. Derfor kan vi hente vilje dér til at bære os i den retning, vi ønsker... Livet i Danmark rykkede virkelig ved

”

Det gode ved en længsel er, at den er mere pålidelig end et ønske eller en idé.

mit livssyn. Mange gange mødte jeg omgivelsernes skeptiske og udfordrende holdninger til islam. Nogle gange fandt jeg mig selv i et trossæstigt vakuum, hvor der herskede usikkerhed og tvivl, meningsløshed og nysgerrighed i min ellers ungdommeligt kaotiske verden, hvor jeg forsøgte at forstå og holde styr på, hvad der var rigtigt og forkert, retfærdigt og uretfærdigt. Men når man står alene, og troen udfordres, bliver den som regel styrket. Ikke fordi man bliver overbevist om, at de andre har uret, men fordi der sker en afklaring, når man bliver stillet spørgsmål om sin tro. Og respekten for den anden vokser i takt med, at man bliver tryk i sin egen tro. For mig har den personlige udvikling været en rejse, der gennem livet har budt på et ualmindeligt varieret udbud af erfaringer, udfordringer og muligheder. Det nye liv, jeg mødte i Danmark, gjorde det svært at gennemskue, hvad der var det helt rigtige at gøre. I disse situationer har stilheden, ensomheden og *dhikr* (ihukommelse af Gud) været mig en stor hjælp. I ensomheden gribes det, der er væsentligt og det vigtigste blandt det allervigtigste, og man husker på det ene, som er nødvendigt.

Som alle gode fortællinger bygger myten om Fenrisulven på menneskelige erfaringer og er åben for fortolkning. Hos Michael Rønne Rasmussen taler den til frygten for det fremmede, som mødet med asylansøgere og flygtninge pirrer ved, og som han mener, vi skal være meget påpasselige med, hvordan vi omgås. Vi skal hverken undervurdere eller provokere den. Først og fremmest må vi erkende, at angsten er der, og dernæst forsøge at sætte de rette ord på, for uden navn og ord har myten mere magt.

Jeg kan ikke overgive mig til den lammende frygt

AF MICHAEL RØNNE RASMUSSEN

Præst i Hundige og Kildebrønde, koordinator for asyl- og flygtningearbejde i Roskilde stift

Inspireret af debatten om flygtningekrisen i 2015 satte jeg mig for at genoplive en gammel interesse for forholdet og mødet mellem de to store verdensreligioner, kristendom og islam. Af tidligere erfaringer vidste jeg godt, at det spørgsmål, som folk i almindelighed føler som det mest påtrængende, er, hvorvidt kristendommens Gud er den samme som islams Gud, hvilket igen kan reduceres til det ret enkle spørgsmål om, hvem af os der har ret?

Som teolog og præst er jeg klar over, at besvarelsen af det spørgsmål i sagens natur ikke er muligt. Religioner er ikke eksakte videnskaber, men tolkninger af tilværelsen. Hver religion

har sin egen særlige baggrund, sine bestemte spørgsmål og ikke mindst sit særlige sprog, som ikke umiddelbart lader sig oversætte og sammenligne med andre religioner. I sidste ende må vi vælge, hvad vi vil tro, men ingen af os gør det uden de forudsætninger, som vi er født ind i eller vokset op med. For mig blev opgaven derfor at relativere den skræmmende selvretfærdighed, som ofte ligger lige under overfladen, uden bevidst at forarge og provokere og uden at give efter for den totale relativering.

Nuancering mødt med hovedrysten og vrede

Uanset alle gode intentioner måtte jeg imidlertid erkende, at det åbenbart

FENRIS-ULVEN

I den nordiske mytologi støder vi på fortællingen om Fenrisulven, der i begyndelsen var lille og ufarlig, men med tiden voksede op til et så uhyggeligt og skræmmende væsen, at selv guderne i Asgård måtte frygte for den.

De forsøgte da at binde den, men uanset hvilke lænker, de prøvede, var ulven for stærk. Til sidst opsøgte de dværgene, der med trolddom smedede en usynlig snor af fuglespyt, kvindeskæg, fiskeånde og lyden af kattepoter. Ingen kunne eller turde dog lægge snoren om halsen på Fenrisulven.

Til sidst lovede Tyr at lægge sin hånd i ulvens gab, og mens han gjorde det, fik de andre guder listet snoren omkring ulvens hals. Da Fenris opdagede, at den var blevet snydt, gav den sig i tøjret, som på mirakuløs vis holdt – det gjorde Tyr's hånd ikke.

Fastholdt af snoren blev Fenris nu ført til en dyb hule i Jotunheim, hvor den skal forblive indtil det opgør, der fører til Ragnarok og verdens undergang.

”

Jeg har stået i drøftelser, hvor jeg følte, at tilhørerne kun ønskede ét svar fra mig, nemlig det, der gav dem ret i deres bekymring over de fremmede, muslimerne, islam og terrorismen.

virker meget udfordrende på en del af mine tilhørere – kirkelige såvel som mindre kirkelige – at jeg uden først at tage afstand og fordømme islam og alle muslimer, tør kaste mig ud i at tale om et fællesskab i både tro og tilværelse. Samtidig må jeg erkende, at nogle oplever min anstrengelse som udtryk for en bedreviden, der ikke kan og vil se frygten i øjnene. I hvert fald har jeg fra tid til anden stået i drøftelser, hvor jeg følte, at tilhørerne kun ønskede ét svar fra mig, nemlig det, der gav dem ret i deres bekymring over de fremmede, muslimerne, islam og terrorismen. Enhver indvending, enhver nuancering af begreberne, ethvert forbehold over for mediernes enøjede fokus på konflikter og ethvert forsøg på at tale den blinde angst imod bliver straks mødt med hovedrysten og vrede. Angsten lurer et sted, ikke lænket fast dybt nede i undergrunden, men lige under overfladen, hvor den ind imellem stikker sit grimme fjæs op og griner. Og når det sker, opstår behovet for legitimation. Både for at den er der og for, at man overgiver sig til den.

Ængstelig og bange, men stærk af Guds kærlighed

Jeg er hverken dum eller blind for flygtningeproblemernes omfang eller udfordringerne forbundet med at forstå hinanden, når man kommer fra hver sin kulturelle og religiøse baggrund. Jeg kan sagtens se de punkter, hvor kristendommen og islam står fjernt fra hinanden både som religiøst

livssyn og værdigrundlag for et fælles samfund. Men jeg kan bare ikke overgive mig til den lammende frygt, der fratager mig alle handlemuligheder og truer med at fjerne det etiske bolværk, der hindrer mig i at overgive mig til den blinde selvopholdelse og vilkårlige vold, som billedet af Ragnarok dækker over.

En af årsagerne hertil er, at jeg er kristen. Jeg er vokset op i en kristen kultur og har gennemgået en lang uddannelse, hvor jeg har arbejdet med kristendommens historie og indhold. Jeg behøver kun at foretage en enkel søgning på ordene ”Frygt ikke” i Bibelselskabets elektroniske bibel for at konstatere, at udtrykket er dækkende for forkyndelsen i både Det gamle og Det nye Testamente. I evangelierne lyder opfordringen som det gentagne kendetegn for Jesus, når han møder angstfulde og bange mennesker i nød. Hos apostlen Johannes sublimeres ordene i påstanden om den forening af kærlighed og frygtløshed, som afspejles i Kristi liv, død og opstandelse: ”Frygt findes ikke i kærligheden, men den fuldendte kærlighed fordriver frygten” (1. Johs. 4, 18).

Dette udsagn dækker ikke min kærlighed, for jeg er ofte ængstelig og bange, men det vækker alligevel troen på, at det nytter at gå det andet menneske i møde – også det menneske, jeg ikke rigtigt kender og knap nok forstår, selv når jeg efter en tid har lært det bare en lille smule at kende. Det var jo Kristus, der en gang for alle har lagt ikke blot sin ene hånd, men

hele sit liv og skæbne i Fenris-frygtens gab, men som Gud med opstandelsen påskemorgen gav ret. Som kristen og som teolog kan jeg sætte mange ord på denne tro, men over for andre mennesker, over for den fremmede, overfor den bekendende muslim og over for den, der bevidst eller ubevidst spreder mistillid blandt andre, kan jeg ikke bevise det på anden måde end ved at leve det dvs. ved selv at møde livets og verdens udfordringer i tillid til Gud og uden frygt for alt det ængstelige, som også kan ramme mig.

At mødes ansigt til ansigt

Jeg prøver at møde andre mennesker åbent og uden bekymring for, hvad de tænker om mig, og hvad der kan komme af vores møde med hinanden. Når kommunen inviterer til borgermøde om modtagelse og integration af vore nye medborgere, tropper jeg så vidt muligt op. Gennem Røde Kors har jeg kontakt til en flygtning, som jeg mødes med, og gennem ham har jeg lært mange andre at kende. Gennem den lokale afdeling af Venligboeres tager jeg i Sprogcafé og til Cafeaftener. Med andre har jeg været med til at etablere Mangfoldighedsrådet i Greve, hvor vi søger at medvirke til, at den kulturelle mangfoldighed, der er forbundet med en befolknings sammensætning med over 140 nationaliteter, ikke fører til isolation og splittelse, men bliver anledning til gensidig nysgerrighed.

I mit sogn prøver vi at samle de af menigheden, som har mod på det til

arrangementer, hvor vi ikke bare taler om, men mødes ansigt til ansigt og taler med flygtningene. I provstiet forsøger jeg hele tiden at holde de enkelte sognes præster og menighedsråd up-to-date med information om flygtningenes bosætning i kommunen, så de, der vil, kan være med i initiativerne til at tage imod de nye naboer. Og på stiftsplan forsøger jeg at samle så mange gode erfaringer sammen, som jeg kan, og dele dem med de, der spørger efter dem.

Venner på facebook og "Eid Mubarak"

Som jeg ser det, tæller det hele med. Selv en lille ting som f.eks. at lukke de flygtninge, der ønsker det, ind på min personlige FB-profil. Derved sker der nemlig to ting: Mine flygtningekontakter ser gennem mine opdateringer, hvad vi danskere interesserer os for, og mine etnisk danske kontakter ser, hvad der optager de nye beboere, de måske endnu ikke har mødt in real life. De fremmede ser, at vi på et bestemt tidspunkt af året ønsker hinanden "Glædelig jul", og danskerne opdager måske, hvordan "Eid Mubarak" dækker over samme glæde ved at være knyttet sammen af fælles traditioner.

Alt dette, som jeg her kun har skitseret meget nødtørftigt, er båret af håbet om og troen på, at det hele trods alt kan væves sammen til den usynlige tråd, der kan holde Fenris-frygten båret og bundet en tid endnu.

”

Angsten lurker et sted, ikke lænket fast dybt nede i undergrunden, men lige under overfladen.

Folkekirken er på to områder blevet beriget og udfordret gennem tilstedeværelsen af migranter gennem de seneste årtier. Dels gennem fremvæksten af migrantmenigheder, som holder til i folkekirkens lokaler og dels gennem tilstrømningen af flygtninge og andre migranter, som bliver medlemmer. Det ville være forfærdelig trist, hvis folkekirken ikke kan rumme den mangfoldighed, som samfundet afspejler.

Flygtninge hjælper folkekirken

med at genopdage sin fremmedhed

AF NIELS NYMANN ERIKSEN

Præst i Apostelkirken på Vesterbro i København

I Apostelkirken havde vi for et par år siden en menighedslejr, hvor vi gerne ville gøre noget særligt for at vores flygtninge skulle føle sig hjemme. Men som vi arbejdede os ned i temaet kom det til at vende sig om. Det handlede nu ikke så meget om, at vi skulle invitere dem ind i et etableret, rart, dansk fællesskab, men om at de skulle invitere os ud, og ind i erfaringen af fremmedhed og menneskelige skrøbelighed, som er mange af os danskere ukendt. Det handler ikke bare om medlidenhed, men om at blive mindet om, at kirkens fællesskab er et fællesskab af vejfarende, og at vi ikke har vores blivende sted her. På et dybere niveau kan flygtninge hjælpe folkekirken til at genopdage sin egen fremmedhed i verden.

Selvforståelse udfordres

Det er ikke blot folkekirkens rummelighed, der bliver udfordret gennem tilstedeværelsen af disse grupper; det er også selve folkekirkens selvforståelse som fællesskab. Udfordringen kan beskrives ved at anvende et begrebspar fra den amerikanske religionshistoriker Jonathan Z. Smith, som skelner mellem to former for fællesskaber, som bygger på to forskellige verdensopfattelser. Enten opfatter man verden lokativt, dvs. med udgangspunkt i det konkrete sted, hvor man befinder sig og hører til; eller også opfatter man verden utopisk i ordets bogstavelige betydning - ikke-stedslig - det vil sige, at værdien ikke ligger i den lokale, men universelle sammenhæng, som dette sted indgår i. Folkekirken er i høj grad et lokativt fællesskab, som

sprogligt og kulturelt er knyttet til de nationale grænser. Med globaliseringen og flygtningestrømmen udfordres folkekirken til ved siden af det lokale også at udvikle en utopisk opfattelse af det lokale fællesskab som i højere grad at se sig selv i sammenhæng med den universelle kirke, og forstå menighedens fællesskab som en manifestation af gudsriget, som ikke er bundet til noget sted, men derimod altid går over grænser.

På et mere konkret niveau er der en række områder, hvor folkekirkens traditionelle praksis må gentænkes:

Stille krav til dåbskandidater

Folkekirkens dåbspraksis bygger på en forståelse af, at man ikke skal lægge hindringer i vejen for mennesker, der ønsker at blive døbt eller få deres børn

døbt. Det er vanskeligt at stille særligt store krav til forældre eller dåbskandidater omkring forberedelse forud for dåben. Ja, det bliver af og til formuleret, som om det var selve kernen i evangeliet, at der ikke skal stilles nogen krav. Når muslimske asylansøgere henvender sig til folkekirken, står vi derfor i en situation som kalder på eftertanke. Det giver mening at stille krav om et længerevarende dåbsforløb til en tidligere muslim, end man vil gøre til en dansk borger, for der er forskel på at konvertere fra en religion til en anden og som kulturkristen at lade sig døbe. Tilkomsten af konvertitter fra Islam udfordrer den folkekirkelige dåbsautomatik.

Bør dobbelt medlemskab være tilladt?

Mange kristne migranter, som kommer til landet har tilhørt kirkeretninger i deres hjemland, som det er naturligt at knytte til, når de kommer til Danmark. Blandt dem er der en stor gruppe af migrantmenigheder, som holder til i folkekirkens bygninger. I nogle tilfælde opstår der et samarbejde mellem migrantmenigheden og den lokale sognemenighed, som gør det naturligt at tænke i dobbelt medlemskab. I Mariakirken på Vesterbro samles en stor eritreansk menighed. Mange af deltagerne er nye flygtninge i Danmark. Et medlem af menighedsrådet fortalte, at de opfordrede deres

medlemmer til, når de havde fået opholdstilladelse og skulle have deres første samtale med integrationskommunen, at fortælle, at de ønskede at være medlem af folkekirken. Dette, mente han, var et naturligt skridt at tage, da de jo var kristne og som sådan ønskede at se sig selv som en del af kristenheden her i landet. Imidlertid er dobbelt medlemskab ikke tilladt. Tilgangen af flygtninge er således en anledning til at genoverveje muligheden for dobbelt medlemskab.

Salmer på engelsk og oversættelses anlæg i kirken

Dansk er gudstjenestesproget i folkekirken, og det dansk, som anvendes i liturgi og salmer, er vanskeligt tilgængeligt for mennesker, der ikke er opvokset med sproget. Denne sproglige vanskelighed giver dybde i udtrykket, og det ville være et tab, hvis folkekirken mistede dette. Men nogle få kirker har i de seneste år valgt at benytte sig af mulighederne for at tillemppe liturgien og inddrage engelske salmer og sang, og nogle har også investeret i oversættelses anlæg, så at gudstjenestegængere, der ikke er fortrolige med dansk, har mulighed for at følge med. Dette er et vigtigt skridt i retning af at åbne op for migranter. Men det er også nødvendigt at tænke gudstjenesteformen igennem og evt. blive løst fra at være henvist til at bruge Den Danske Salmebog, så at man har mu-

lighed for at synge sange på andre sprog end dansk.

Må åbne sig for konservative holdninger

Global kristendom er langt mere konservativ end gennemsnitlig folkekirkekristendom. I mødet med flygtninge og migrantmenigheder udfordres folkekirkens rummelighed, for som Jens Lind Andersen (indvandrer- og sognepræst ved Sundby kirke på Amager) har udtrykt det, ”mange af dem [de kristne migranter] er modstandere af alt, hvad der er sket i den danske folkekirke siden 1945,” kvindelige præster, vielse af fraskilte og vielse af homoseksuelle. Det er derfor heller ikke tilfældigt, at det er menigheder med et mere konservativt tilsnit, som synes at have haft lettest ved at åbne sig for migranter og lade dem blive en del af fællesskabet. Mødet med migranter har været en øvelse i ikke blot modvilligt at acceptere, at der er mindretal med konservative holdninger, men at åbne sig for dem og byde dem velkommen – for ellers kommer vi ikke i forbindelse med hinanden. På sigt kan det også blive en del af folkekirkens opgave at begrunde den bredde, der er i kirken, på en måde, at den ikke blot for migranterne opfattes, som om den er blevet besmittet af samfundets (manglende) normer.

I mødet med flygtninge og migrantmenigheder udfordres folkekirkens rummelighed.

”Johnny, du er jo katolik, gik du caminoen af religiøse grunde,” er jeg ofte blevet spurgt. Svaret er: ”lidt”. Ligesådan er jeg blevet spurgt, om det var naturen eller bare det at gå, der udfordrede mig? Svaret var det samme som før. Hvad var så grunden til, at jeg gik Caminoen? Jeg må svare ligesom bjergbestigere, der bliver spurgt om hvorfor, de bestiger bjerge? Fordi de er der. Johnny Taltavull Rønved reflekterer over sin pilgrimsfærd på Camino de Santiago.

Fred i sjælen, tom i hovedet, ondt i fødderne

AF JOHNNY TALTAVULL RØNVED
Medlem af IKONs styregruppe

Så hvad fik jeg ud af at gå Caminoen - udover ømme fødder? For at svare på det, må jeg fortælle lidt om caminoen. Den traditionelle camino, som de fleste vandrer, hedder på spansk ”Camino Francés”, altså den franske vej (camino betyder bare vej på spansk). Den er blevet brugt igennem 1000 år for at nå Santiago de Compostella (Sankt Jakob (Ib) på stjernemarken). I tresserne og halvfjerdserne begyndte flere at gå den, især da Shirley Maclaine skrev en bog om sin camino. Der er dog mange, som mener, at hun kun gik få af de 800 km. Den franske camino strækker sig fra Saint Jean Pied de Port på den franske side af Pyrenæerne over Pamplona, Burgos og León til Santiago.

I dag har vi en forståelse af pilgrimsfærd som noget, der har med vandring at gøre. Sådan var det ikke

før i tiden. Da gjaldt det at komme frem til målet, så nemt, som muligt. Havde de kunnet flyve, sejle eller køre, som f.eks. muslimer, buddhister, hinduer og jøder, så havde de gjort det. Man tog på pilgrimsfærd, eller man betalte andre for at gøre det for sig, for at få syndsforladelse, forkorte tiden i skærsilden og undgå helvedet. At selve vandringen skulle have et formål var ukendt. I dag går mange for at udfordre sig selv, udvikle sig rent menneskeligt, for fornøjelsens skyld og tusind andre grunde, inklusive det religiøse. Altså var jeg en meget gennemsnitlig pilgrim.

I middelalderen var der, for katolikker, tre hellige pilgrimssteder: Det hellige land, Rom og så altså Santiago, hvor man påstår eller mener, den hellige apostel Jacob ligger begravet og meget belejligt blev ”fundet”, da man under den 800 år lange muslimske

besættelse af Spanien, havde brug for et magtfuldt fælles symbol, der kunne samle de små spanske kongedømmer mod maurerne.

En typisk Camino-dag

Man står op om morgenen, børster den tand, der står for tur, spiser morgenmad på herberget, hvis de tilbyder det, ellers går man, til man når en café eller bar, hvor man kan få noget at spise. På den franske rute er der ikke langt mellem barer og herberger, og altså toiletter, men ellers foregår de trængende behov bag en busk (det er herligt at være mand, især på de strækninger, hvor der er langt mellem bevoksning af passende højde). Tidligt på eftermiddagen når man frem til et herberg, finder sin seng, vasker sit tøj, går i bad, plejer sine skavanker og tager rent tøj på. Derefter går man ud at spise med de

andre pilgrimme, og så går man i seng klokken otte, for man skal være ude af døren næste morgen klokken otte.

Fik jeg så noget ud af det?

Ja, det er ikke uden grund, at jeg har brugt overskriften; Fred i sjælen, tom i hovedet, ondt i fødderne. Når det eneste, man skal bekymre sig om på caminoen er de basale behov, slapper hjernen helt af, og man går ind i en tilstand, som nogle vil kalde mindfull-nes. Jeg vil dog nøjes med at kalde det tom i hovedet. Jeg går og lader bare de tanker, som kommer, passere. Det er gående meditation. I nogle buddhistiske traditioner vil man nok kalde det vipassana. Ind imellem kommer man til en kirke, går ind, tænder måske et lys og sender en tanke til Gud. Man kan også bede, mens man går. Personligt havde jeg meget ud af at synge Taizé-sange,

mens jeg gik. I pauserne undervejs møder man mange slags mennesker. Mange af dem kan man få en dyb snak med om tro, livets mening, eller personlige livs- eller troshistorier.

Hvis man sætter sig i en dansk Baresso med en café latte, vil man ikke umiddelbart begynde at spørge andre til deres tro, men det er helt almindeligt på caminoen, og jeg talte med mange, som havde fået en religiøs oplevelse på vandringen. Selv havde jeg den følelse af fællesskab i Kristus, som jeg ofte mangler i højmessenen. Hjælpsomheden, omsorgen, deltagelsen i de andres vandring og velbefindende er udpræget, når man vandrer. Ingen sidder i en grøftkant uden at blive spurgt, om man har brug for hjælp, man hjælper med at lappe hinandens fødder, man deler sit vand, de, der kan sproget, hjælper dem, som ikke kan (da jeg både taler spansk,

fransk, engelsk og tysk, fik jeg et vist ry blandt de andre pilgrimme).

Den unge argentiner, som her ses med et stort kors, som han gik alle 800km med, mødte jeg i et herberg, og spurgte ham, om han gik med korset for at sone noget. Han svarede, at han gik med det i taknemlighed for sit liv, sin kone, sine børn og sit arbejde. Når han huskede sig selv på, at alle disse ting ikke var en byrde men en glæde, blev korset let.

Jeg kan anbefale alle, at gå caminoen, eller en anden pilgrimsrute, og jeg kan love jer, at uanset hvad I tror, I vil få ud af vandringen, så kommer I hjem med noget andet i jeres åndelige og menneskelige bagage.

Buen Camino!

På beskrivelser af, hvad andre havde oplevet ved at gå Caminoen, tænkte Erling Jensen, at caminovandringen var en måde at udvikle den fornemmelse af ro, glæde og fornemmelse af guddommeligt nærvær, som han havde oplevet i sin meditationspraksis. Det var for at uddybe den oplevelse, at han gik Caminoen.

Slip tænkerne

AF ERLING JENSEN
Proceskonsulent og mindfulness-instruktør

Men jeg fandt ud af, at jeg i mit liv bruger alt for meget energi på mine problemer. Hvis jeg for eksempel får en vabel, som man gør på Caminoen, så kunne jeg bruge masser af tid på at bekymre mig. Jeg kunne tænke lang tid over emner som: Udvikler vablen sig, så jeg ikke kan gå mere? Ender det med, at jeg skal have penicillin? Jeg skulle heller aldrig have gået så langt med de fødder. Og så videre. Det, Caminoen på en måde indbyder til,

er, at man ganske enkelt fokuserer på at løse det enkelte problem, man har lige nu og så går videre. For eksempel i forhold til vabler: Løs problemet med englehud på vablen, så den ikke udvikler sig - og så ellers fokuser på at gå og være til stede i "gåen-heden". Det er, som om vi er programmeret til at slå vores styring af tankerne fra og lade hjernen køre afsted i en endeløs problemfokuserende tomgang, når vi får modgang. Nogle gange skal der så lidt tankevirksomhed til at løse de

problemer, der opstår.

Tryk på tankerne

I starten da jeg gik, var der virkelig tryk på tankerne. Alt muligt fra min fortid kom op i bevidstheden. Frustrerende, glemte situationer dukkede op; spørgsmål om, hvad skal jeg lave, når jeg kommer hjem og er på efterløn; pinlige situationer fra mit liv; det, jeg har fortrudt, jeg har gjort; mennesker, jeg har såret; opgaver, der skal løses i fremtiden; bekymringer

om mulig sygdom og så videre og så videre. Alt dette vældede op i starten af turen.

Sindet bliver træt

Men, når man går og går og går, så bliver sindet på en måde træt af at producere problemer og grave problemer op fra dybet. Det er lidt magisk og lidt uforklarligt. Når man har gået lidt flere dage, så dukker der ikke så mange nye problemer op. For man skal jo bare gå – også næste dag – og næste dag – og næste dag. Man spiser måltidsmenuer – typisk fire at vælge imellem – til fast lav pris, så man skal ikke bekymre sig om maden. Man går hen på det nærmeste herberg og taler med andre og får kontakt, når man har lyst – og når man ikke har lyst, går man for sig selv. Så lidt efter lidt bliver der skabt et overskud, man oplever mere og mere, hvor man er, man ser mere og mere det, der sker omkring en. Skønheden i naturen og skønheden i de fantastiske kirker kommer mere og mere i fokus.

Caminoen åbner sig

Når man går uden at have travlt og lader roen komme – så åbner Caminoen sig. Glæden og lykken træder i forgrunden – og problemerne kan pludselig synes meget langt væk. Det jeg oplevede eller rettere genopdagede, var, at jeg ikke var tankerne, men at jeg var noget større, som tankerne opstod i. Når jeg fulgte fornemmelsen af den jeg er uden for tankerne, og mærkede den Erling,

der er uden for tankerne, så oplevede jeg, at jeg kom fuldt tilstede i det øjeblik, jeg var i. Tankerne – og de medfølgende problemer – var noget jeg kunne lade være til det var tid til at løse problemet. Jeg oplevede at vandre og samtidig hvile ind i den, jeg er bagved tankerne. Og så skete der noget andet – jeg oplevede noget større var i mig og med mig – og når jeg slappede af ind i det, så oplevede jeg, at jeg på en måde blev mindre – svandt ind – at det var som om, jeg blev ført. Min personlighed blev sat lidt på standby, og jeg blev på en måde gået, i stedet for at jeg gik.

Det, der er bagved tankerne

Når man går ind i sig selv, som den man er udover tankerne, så oplever man stærke følelser af samhørighed med noget større; man oplever glæde, lykke, taknemmelighed og medfølelse. Mange oplever at have skelsættende drømme og visioner. Mange oplever, at de behov, de har på Caminoen, på næsten magisk vis bliver opfyldt på samme tid, som de har behovet. Man kommer så at sige i harmoni med helheden, eller med det, der sker. En har udtrykt det sådan, at man kommer ”in tune with infinity”. Caminoen opleves forunderligt levende, og det opleves som om nærværet tager over.

Ud af tankerne og ind i væren

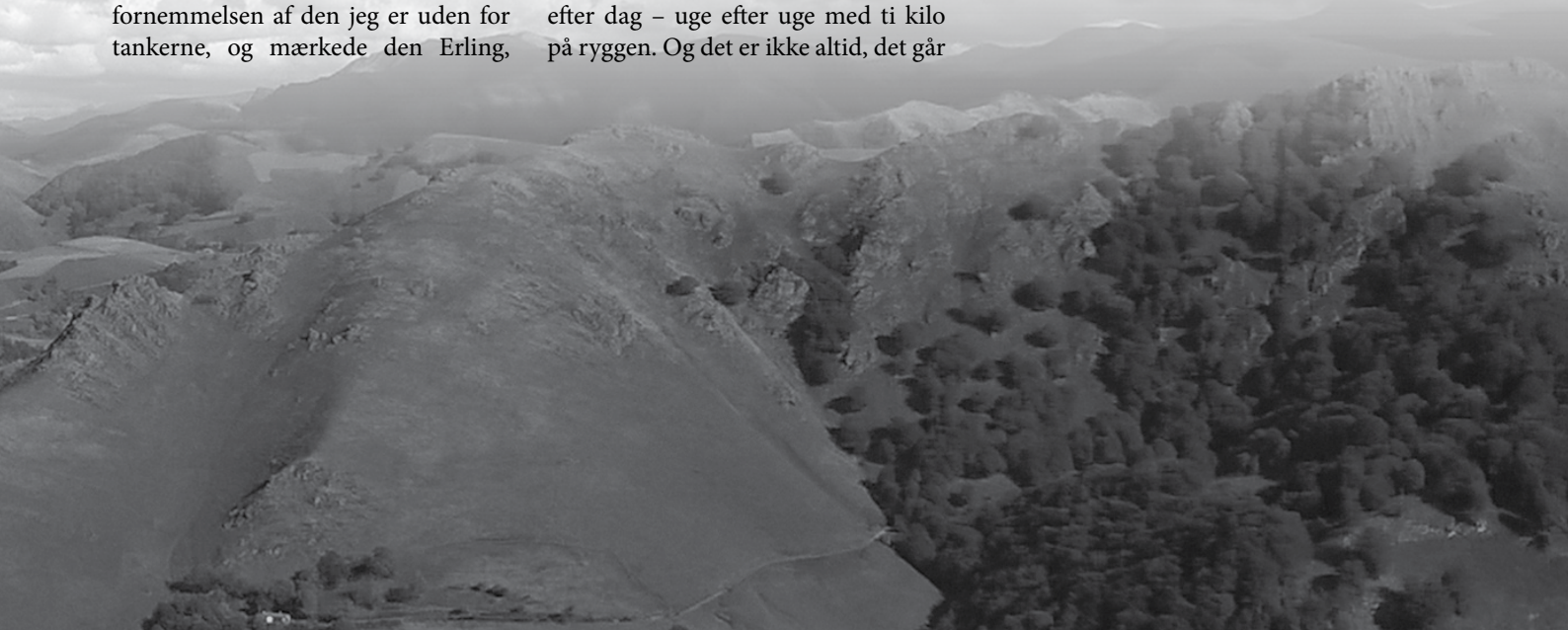
En otte hundrede kilometer lang vandretur ”er noget”. Og man går – dag efter dag – uge efter uge med ti kilo på ryggen. Og det er ikke altid, det går

lige nemt – at man bare sådan går ind i glæden og samklangen med Gud. Jeg oplevede på Caminoen, at jeg – for måske første gang i mit liv – forstod helt grundlæggende, hvordan det hænger sammen. Hvis man ikke er tilstede opmærksomt på Caminoen og i stedet har fokus på præstationer og på at komme frem til tiden, så mister man let den fine oplevelse af lykke og glæde – og Caminoen lukker sig.

Jeg oplevede, at det var mine tanker, der var problemet. Caminoen er designet til at få os ud af tankerne og ind i væren. Når vi kommer ind i nuets fylde og slipper de bekymringer, vi er programmeret til at have, så gør vi sådan, som der står skrevet ”søg først Guds rige, så skal alt andet gives jer i tilgift”. Så får vi en masse i tilgift – alting bliver lettere – og vi skal bruge meget mindre energi på at løse problemer.

”

Jeg blev på en måde gået, i stedet for at jeg gik

Boganmeldelse: *Rejsen* er en sjælden og vigtig beretning om migrationens pris, skrevet af en migrant selv.

Migrantens dobbelte blik

AF MALENE FENGER-GRØNDAHL
Journalist og forfatter

PORTRÆTFOTO: Søren Kjeldgaard

”Kærligheden til barndomslandet har brændt livet igennem som en lille, varm flamme dybt i mit hjerte. Det er som et træ, der bliver ved med at vokse, men uanset hvor højt op fra rødderne, det måtte komme, er det stadig i forbindelse med sine rødder, og det kommer aldrig fri af det punkt, hvor det er begyndt.” Det er et af de vigtige udsagn i den delvist selvbiografiske roman, ”Rejsen”, som udkom i 2014 på forlaget Siesta og udgør en af de forholdsvis få beretninger om migrationens pris, skrevet af en migrant selv på dansk.

Tryk barndom brat afbrudt

Hovedpersonen Saphiya bliver født i den tidligere spanske hovedby i Marokko, Tetouan, hvor hun lever en overvejende tryk barndom omgivet af familie og slægtninge – og med lange sommerudflugter til farmorens og farfarens landsby, hvor livets rytme er langsom, uforandret gennem århundreder og følger naturens og husdyrenes cyklus. Men den trygge barndom bliver brat afbrudt, da Saphiyas forældre beslutter, at familien skal flytte til Danmark, hvor faren allerede har tilbragt et par år som gæstearbejder.

I første omgang er det tanken, at Saphiyas mormor skal følge med til Danmark, men mormoren er for gammel til at begynde på et nyt liv i et fjernt og fremmed land, og Saphiya må tage afsked ikke blot med det liv, hun kender, men også med sine elskede bedsteforældre, der om nogen inkarnerer den tradition og den stærke gudstro, som hun resten af livet skal komme til at kæmpe for både at bevare og gøre til sin egen i en form, der kan rumme de erfaringer, hun gør sig i det nye hjemland. Især de passager, hvor migrantens erfaringer beskrives gennem barnets og teenagerens krop og sjæl, kan mærkes og gør det tydeligt, hvad forventningen om ”tilpasning” til det nye samfund reelt dækker over: ”Det er, som om alle de tillærte normer, bestemt og formet af historie og kultur, og som har givet mening og farve til mig livsindhold, i det nye land opleves som værdiløse eller måske direkte i modstrid med det, der er almindelig praksis i Danmark. (...) Kunne jeg være sikker på, at et kindkys betyder det, jeg tror? Kunne jeg egentlig være sikker på noget som helst? Slagte- og spiseregler, familietraditioner, visser, særlige fridage og helligdage, speciel humor og en del andet som f.eks. no-

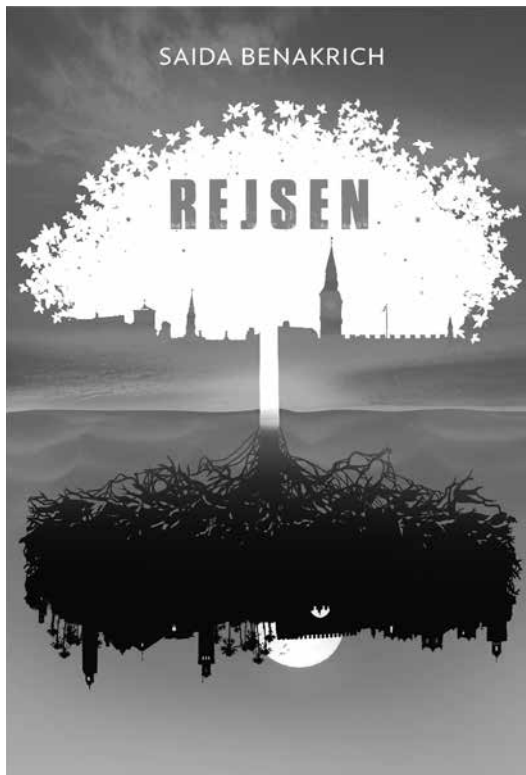
get så simpelt som det at gå over vejen.”

Barnets klare blik

Saphiya er kun 11 år, da familien rejser, men måske aner hun mere end forældrene, hvor skæbnesvanger beslutningen om at forlade Marokko er. Forældrene holder langt hen ad vejen sig selv og hinanden fast på, at de kan vende tilbage til Marokko, og den antagelse overtager Saphiya, samtidig med at hun instinktivt ved, at migranten aldrig kan vende tilbage – i hvert fald ikke til det, han eller hun forlod. Bruddet er på den måde absolut, selv om forbindelsen til oprindelsen vedligeholdes. Det dobbelte blik, der er migrantens styrke og smerte, kan ikke fjernes igen.

Barnets blik er klart, og Saphiya mærker hurtigt, hvordan omgivelserne møder hende med et blik, der er farvet af forestillinger og fordomme, der slet ikke stemmer overens med hendes eget selv billede. Eller med tavshed og undvigende blikke, som det er tilfældet, da hun begynder i en lokal folkeskole.

Skæringspunkter mellem to kulturer

”

Rejsen er en roman, som sætter sig i krop, sjæl og hjerne. Den åbner for et univers af tab, vemod og stædig overlevelsesvilje, som præger mange migranternes liv. Samtidig er den et skarpt indlæg i debatten om islam, integration og medborgerskab i Danmark.

med skepsis, mistro og fordømmelse både fra det marokkanske miljø i Danmark og de danskere, der endnu ikke har vænnet sig

formildende omstændighed er, at det liv, forfatteren har levet, rummer det hele. Hendes liv er hele tiden præget af debatten, af samfundsudviklingen, af de politiske beslutninger, af gale terroristers handlinger og reaktionerne herpå. Jeg kunne godt have ønsket mig, at bogen var blevet delt i to – en debatbog med essayistiske kapitler om integration, terrorfrygt, medborgerskab og migration samt en selvbiografisk funderet roman med det sanselige i centrum.

Ser man bort fra fejl, svagheder og ”falske” sproglige toner og tager med på *Rejsen* uden alt for mange forbehold, bliver man selv undervejs forvandlet i hjerne, sjæl og krop. Især hvis man undlader at læse den som et partindlæg i den aktuelle debat om terrorisme og islam. Den er snarere et forsøg på at skrive sig ud af denne debat ved at insistere på det mangfoldige og uforudsigelige, som (også) skaber vores livsbaner – og som ikke kan reduceres til formler, der kobler islam og terrorisme eller danskhed og demokrati.

Artiklen er et uddrag af en boganmeldelse i netavisen www.sameksistens.dk, bragt i marts 2015.

Den slags skæringspunkter, hvor migranten kunne vælge at isolere sig, give op og møde sine omgivelser med fjendskab, er der mange af. Hvor migranten kunne vælge nostalgien efter oprindelseslandet og foragten for det nye land som en overlevelsesstrategi. Men Saphiya insisterer på at suge kraft fra sine rødder i Marokko, i forældrenes og bedsteforældrenes tro og i sin arabisk-muslimske kultur, men også fra inspirationen i det demokratiske Danmark, hvor hun folder sine grene og nye skud og blade ud. Hun tager en dansk læreruddannelse og avancerer fra lærer til leder inden for det offentlige. Hun er målrettet, stædig og indstillet på at præstere mere end andre for at opnå samme status som dem. Migrationens pris er høj, men skal omsættes til konkrete resultater.

Intolerance og aggressivitet

Succesen kan dog ikke ændre på det faktum, at Saphiyas valg konstant problematiseres. Hun bliver mødt

til, at en folkeskolelærer kan have oprindelse i et andet land. Da hun bliver præsenteret på lærerværelset i sit første job, bliver hun mødt med tavshed og stirrende blikke. ”Hun er da ikke dansk, er hun?” lyder kommentaren fra en kvindelig lærer. Og fra det marokkanske miljø er der i lang tid undren over, at Saphiya ikke bliver gift og ikke bærer tørklæde. Hun vælger derfor – selv om hendes intuition advarer hende om, at det er en fejl – at blive gift med en marokkansk mand, der lover at give hende frihed til at uddanne sig og arbejde. Ægteskabet viser sig at være en fejl, og Saphiya må gennem en hård skilsmisseproces, hvor ikke mindst den fordømmelse fra andre marokkanere, som hendes forældre udsættes for, gør hende ondt.

Flere genrer blandes i bogen

”Rejsen” kan anklages for at være en ”genrebastard”, der ikke rigtig ved, om den skal være debatindlæg eller sanselig levnedbeskrivelse, roman eller socialrealistisk skildring. Men den

Reportage: En dag med dialog mellem kristne, buddhister og mennesker fra Tigerens Rede. ”Hvor kan vi mødes, og hvilke spirituelle erfaringer er universelle på tværs af traditioner” var gennemgående spørgsmål i gruppesamtaler og paneldebat.

I den stille meditation

er der ingen religiøse dogmer

AF NICOLAJ STUBBE HØRLYCK
Præst og formand for IKON

Hvis man besøger den lille østjyske by Gedved, møder der en et usædvanligt syn. Centralt i byen, omgivet af et lyst og moderne byggeri, findes der en 3 meter høj buddhistisk stupa. Stupaen er en religiøs bygning med en særlig arkitektur, der i buddhismen anses for et gavnligt sted for meditation.

Stedet hedder Tigerens Rede og er et spirituelt center og fællesskab, hvor 75 mennesker har valgt at bosætte sig for at følge den spirituelle lærer Anne Sophie Jørgensens undervisning. Hun er kendt som forfatter til en række populære bøger om tantra, sex, kærlighed for spiritualitet. På Tigerens Rede arbejder man med meditation og personlig udvikling ud fra tankegods der stammer både fra kristendommen og fra buddhismen og som kombineres i Anne Sophie Jørgensens undervisning.

Meditation, mantraer og salmesang

Den 12. juni 2016 var en særlig dag på

Tigerens Rede, her kunne man opleve prominente buddhistiske ledere fra Bhutan i samtale og fælles bøn og meditation ledet af folk med tilknytning til stedet og med kristne fra forskellige kirkeretninger, her iblandt en provst og en række præster fra Folkekirken. Det smukke simple meditationsrum ”dugdråbesalen” med udsigt over Østjyllands bølgende marker, fyldtes den dag af stille meditation, buddhistiske mantraer, kristen salmesang, fadervor og fri dans, som det bruges på Tigerens Rede. Men, helt centralt var mødet og samtalen imellem de 70 deltagere. Dagen var arrangeret som et samarbejde imellem Tigerens Rede og IKON i anledning af besøget fra Bhutan.

Udgangspunktet var et ønske om at dele spirituelle erfaringer og praksis på tværs af traditioner. Spørgsmålet: ”Hvor kan vi mødes og hvilke spirituelle erfaringer er universelle på tværs af traditioner?” gik igen i gruppesamtaler, paneldebat og over frokosten.

Det var vigtigt for planlæggerne

af dagen, at der også var en praktisk del som repræsenterede de forskellige traditioner. En tid, hvor det ikke bare var samtale, men spirituel praksis, som deltagerne selv kunne observere eller medvirke i alt efter ønske. Det kan være grænseoverskridende, men også udvidende for vores horisonter, når vi tør medvirke i religiøs praksis fra de andre traditioner. En af de ting, der arbejdes meget med på Tigerens Rede, er meditation i stilhed, og netop det er et godt sted at mødes på tværs af traditioner. I den stille meditation er der ikke religiøse bekendelser eller dogmer, som man skal forholde sig til. Derfor kan man mødes på tværs af forskelligheder i stille bøn eller meditation. I opmærksomt nærvær over for hinanden og det, som er større end os selv, og som vi forholder os forskelligt til.

IKON havde inviteret provst fra Horsens Annette Bennedsgaard til at sidde i panelet og også bidrage med den kristne praksisdelt. Hun tog udgangspunkt i den kontemplative,

meditative tradition fra kirken, med Taizesange, respons-afsyngning af en gammeltestamentlig salme, Fadervor og velsignelse.

Går til sagens kerne

IKON har haft tæt kontakt med Tigerens Rede over de sidste par år. Det er blevet til en række gensidige besøg og samtaler, hvor vi har forsøgt at lære hinanden bedre at kende og blive kloge på hinandens tro og praksis. Ud over, at vi ved besøgene har mødt en utrolig stor gæstfrihed, hvilket også prægede dagen den 12. juni, har vi også mødt et stærkt ønske om at indgå i en åben og lyttende dialog om spiritualitet og tro. Vi har mødt nogle utroligt engagerede og interesserede mennesker, der uden alt for meget uden-

omssnak er gået lige til sagens kerne, nemlig det åbne og nysgerrige møde med anderledes troende, som netop er IKONs kerneaktivitet.

Under den store kirkefestival Himmelske Dage, der blev afholdt i København i maj måned, var IKON vært for en cafe-dialog imellem Anne Sophie Jørgensen og Peter Fischer Møller, biskop i Roskilde og formand for Danmission. En levende samtale imellem to religiøse ledere, der brænder for på en nærværende og troværdig måde at formidle det budskab, som de selv har valgt at bygge deres liv på.

Vi vil fortsætte med at være i dialog og nysgerrigt undersøge, hvordan vores erfaringer fra forskellige traditioner kan berige hinanden.

TIGERENS REDE

Taktsang Danmark Tigerens Rede er et center for meditation og spirituel undervisning i Gedved. Stedet danner rammen om et spirituelt fællesskab, og ca. 75 voksne bor i Gedved for at deltage i de daglige meditationer, i undervisningen samt i det praktiske vedligehold af stedet. Tigerens Rede ledes af spirituel lærer og forfatter Anne Sophie Jørgensen, der har sine indre spirituelle rødder i kristendommen og buddhismen.

Venerable Dorje Lopen Rinpoche er Bhutans næstøverste åndelige overhoved og stedfortræder for H.H. Je Khenpo, som er Bhutans åndelige overhoved.

Det var første gang et åndeligt overhoved fra Bhutan besøgte et land i Vesten. Venerable Dorje Lopen Rinpoche havde følgeskab af to Lopens samt Jakar Neten Lama Tshewang Rinzin, som er øverste Lama for regionen Bumthang i Bhutan. Lama Tshewang Rinzin har tidligere besøgt Tigerens Rede i 2011 og 2014.

”

Vi har mødt nogle utroligt engagerede og interesserede mennesker, der uden alt for meget udenomssnak er gået lige til sagens kerne.

Det var et stort ønske for de buddhistiske gæster fra Buthan at få taget dette billede med de deltagende præster. Dermed kunne de kommunikere den religionsdialog, de havde været en del af, til den del af befolkningen i Buthan, som ikke kan læse.

”Du skal tilbage til det, du flygtede fra!”

AF MARTIN HERBST

Præst og medlem af redaktionen

I Bibelen er menneskers flygtningestatus aldrig kun et spørgsmål om penge og politik. Den vedrører heller ikke kun en særlig gruppe. De bibelske forfattere er enige om at påpege, at flygtningestatusen ikke kun er et juridisk eller politisk anliggende. Den er eksistentiel. Følgelig er de bibelske hovedpersoner flygtninge. Adam og Eva er på flugt. Kain er på flugt. Abraham flygter fra sit hjemland. Det gør hans barnebarn, Jakob, også. Det gælder også Moses og israelitterne. David lever adskillige år som flygtning. Også Jesus er flygtning. Ifølge Matthæusevangeliet flygter Jesus som barn fra kong Herodes til Egypten. Hvad er budskabet med disse fortællinger, der løber på kryds og tværs af det Gamle og Nye Testamente? Budskabet er, at vi alle er flygtninge. Flygtningene er ikke blot de andre og de fremmede. Det er tillige os selv og de allernærmeste.

En anden vigtig pointe i den klassiske, bibelske flygtningeforståelse er, at alle flygtninge før eller siden skal vende tilbage til det, de flygtede fra. Moses skal tilbage til Egypten. Israelitterne skal tilbage til Kanaan. Jesus skal tilbage til Israel og så fremdeles. Meningen er, at flugten ikke kun er en envejsbevægelse. Først flygter man væk fra noget. Det kan der være mange grunde til. Nogle er gode, andre dårlige. Men så skal man vende tilbage. Man skal tilbage, til et eller andet man flygtede fra eller havde glemt. Det gælder alle flygtninge. Der er ingen vej udenom. På denne måde påpeger det bibelske budskab en vigtig pointe, der overses i den nutidige flygtningedebat: Hvad er det, vi alle er flygtet fra? Hvad er det, vi har vendt ryggen, siden vi overstrømmes af flygtninge fra alle sider? Hvad er det Gud, verden eller vor samvittighed prøver at fortælle os med den situation, vi befinder os i?

Tror vi, at flygtningeproblemet kan løses med politikernes værktøjskasse, socialistiske eller kapitalistiske økonomers regneark, PETs overvågningskameraer eller politiets ihærdige indsats? Hvorfor vil vi ikke erkende, at flygtningene er et spejl på os alle? Hvorfor vil vi ikke indse, at flygtningekrisen er et ydre symptom på en eksistentiel flugt fra menneskelighed og værdighed, der kendetegner nord såvel som syd? Hvor længe vil vi fortsætte med at flygte fra flygtningedilemmaets egentlige rod? Vi kommer aldrig fremad, hvis vi ikke vil vende tilbage til den. Skal vi fortsætte med at flygte fra vore kulturelle rødder og menneskelighed og gøre alt op i kroner og ører og magtpolitik? Det er på høje tid at gøre flygtningestatus. Det skylder vi os selv, vort land og ikke mindst verdens flygtninge.

”

Når en fremmed bor som gæst i jeres land, må I ikke udnytte ham. Den fremmede, der bor som gæst hos jer, skal være som en af landets egne, og du skal elske ham som dig selv. I var jo selv fremmede i Egypten. Jeg er Herren jeres Gud!

3. Mosebog 19,33-34